

Dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych
Katedra Europy Wschodniej
87- 100 Toruń
ul. S. Batorego 39 L

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgra Wiesława Marciniaka pt.: *Współczesny wymiar obywatelskości Włocławka i regionu*, napisanej pod kierunkiem prof. nadzw. dr hab. Stanisława Kunikowskiego, Włocławek 2018, ss. 357

Recenzowana rozprawa doktorska mgra Wiesława Marciniaka poświęcona została kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego Włocławka i regionu (a mianowicie Kujaw Wschodnich i ziemi dobrzyńskiej). W dysertacji pokazano także relacje między społeczeństwem tego regionu a strukturami władzy państwowej i samorządowej. Zagadnienie to pokazano także w oparciu o badania ilościowe, czyli ankietę przeprowadzoną wśród mieszkańców Włocławka i regionu.

Wybór tematu badawczego przez mgra Wiesława Marciniaka jest w pełni zasadny. W historiografii polskiej jest niewiele całościowych monograficznych opracowań naukowych poświęconych problemowi kształtowania się społeczeństw obywatelskiego regionu Kujaw Wschodnich i ziemi dobrzyńskiej. Doktorant rozwiązał sformowany przez siebie problem badawczy, dzięki bogatej podstawie materiałowej wykorzystanej w pracy. Z bibliografii wynika, że w pracy wykorzystano łącznie 160 prac naukowych różnego typu. Są to źródła drukowane a mianowicie: polskie ustawy, dekrety, rozporządzenia i statuty organizacji społecznych działających w największym mieście regionu Włocławku (łącznie 18). Doktorant prowadził także kwerendę naukową w 11 archiwach organizacji społecznych działających w regionie.

Wykorzystano w pracy ponadto 139 monografii i prac zbiorowych oraz artykułów naukowych. Bibliografia umieszczona na końcu pracy liczy 10 stron (s. 320 – 330). Dlatego można stwierdzić i podkreślić, że w pracy doktorskiej Autor wykorzystał praktycznie wszystkie niezbędne materiały źródłowe i opracowania naukowe do badanego tematu. Dalsza kwerenda naukowa nie wniosłaby wiele nowego do projektu badawczego.

Rozprawa mgra Wiesława Marciniaka posiada układ problemowy i składa się oprócz wstępu i zakończenia z sześciu rozdziałów. Nie budzi to większych zastrzeżeń i uwag recenzenta, struktura pracy jest logiczna i przemyślana. We wstępie (o objętości 20 stron) Doktorant zgodnie z zasadami obowiązującymi w pracach doktorskich, omówił cel i zakres – chronologiczny i tematyczny, następnie scharakteryzował stan i wartość literatury przedmiotu dla opracowywanego zagadnienia, oraz zaprezentował stosowane w pracy metody i techniki badawcze. Przedstawił także swój główny cel badawczy, a mianowicie: *W dysertacji zostały przede wszystkim zweryfikowane stereotypowe podejścia do problematyki społeczeństwa obywatelskiego, ukazanie jego złożoności na przestrzeni wieków i stopniowe kształtowanie się w Polsce w XX i początkach XXI w. Drugim argumentem przemawiającym za podjęciem tej tematyki jest uchwycenie wzajemnego odnoszenia się społeczeństwa do państwa. W analizie odniesień zostały przedstawione najważniejsze konteksty, jakie towarzyszyły powstawaniu społeczeństwa obywatelskiego na przestrzeni wieków i jego pozycji w stosunku do aparatu władzy (s. 9).* Ramy chronologiczne pracy odnoszą się do XX - XXI wieku. Tak określone cezury czasowe rozprawy są uzasadnione i nie budzą uwag recenzenta. W pracy doktorskiej wykorzystano typowe dla nauk społecznych metody badawcze a mianowicie: analizę treści oraz metodę indukcyjną. Zastosowano także w pracy następujące techniki badawcze, takie jak: krytyczna analiza zebranego materiału, oraz badania pilotażowe obejmujące populację 860 mieszkańców Włocławka i regionu. Celem tych badań było określenie poziomu zrozumienia i praktycznego wcielania w życie idei społeczeństwa obywatelskiego przez mieszkańców Kujaw Wschodnich i ziemi dobrzyńskiej.

Wytyczone przez siebie cele badawcze mgr Wiesław Marciniak zaprezentował w rozdziałach, o zróżnicowanej objętości i zakresie merytorycznym. W rozdziale I (o objętości 22 stron), wprowadzającym do głównej problematyki dysertacji, zaprezentowano szczegółowo metodologiczne podstawy badań naukowych zastosowanych w pracy doktorskiej. Pokazano w nim dobór grupy badawczej oraz organizację badań ankietowych. Jest to bardzo ważny i potrzebny rozdział w tak skonstruowanym projekcie badawczym. W kolejnym rozdziale II (o objętości 23 stron) przybliżono informacje o relacjach między państwem a kształtującym się społeczeństwem obywatelskim w okresie Oświecenia zachodnioeuropejskiego w sferze filozoficznej i socjologicznej. W kolejnym rozdziale III (o objętości 21 stron) omawia Doktorant, w oparciu o bogatą literaturę naukową, poglądy na temat państwa i społeczeństwa obywatelskiego głoszone przez myślicieli epoki modernizmu na przełomie XIX i XX wieku. W rozdziale IV (o objętości 36 stron) pokazano sytuację w relacjach między społeczeństwem obywatelskim a państwem w okresie do połowy XX wieku, czyli w okresie postmodernizmu. W rozdziale V (o objętości 54 stron), który ma charakter badawczy, w sposób bardzo interesujący i nowatorski przedstawiono wyniki badań pilotażowych obejmujących populację 860 mieszkańców Włocławka i najbliższego regionu. Badania te stawiały sobie za cel określenie poziomu rozumienia i praktycznego wcielenia w życie idei społeczeństwa obywatelskiego na badanym terenie/ Z tych względów rozdział ten należy uznać za bardzo ważny dla tak skonstruowanej pracy doktorskiej. W rozdziale ostatni VI (o objętości 27 stron) omówiono funkcjonowanie i rolę organizacji trzeciego sektora (pozarządowych organizacji społecznych) w Polsce oraz przede wszystkim działających we Włocławku i regionie. Pokazano w rozdziale także działalność tych organizacji społecznych i ich współdziałanie z władzami samorządowymi regionu. Całość pracy zamyka dobrze przygotowane zakończenie, w którym podsumowano wyniki badań (o objętości 10 stron). Na podkreślenie zasługuje fakt, że Doktorant w pracy umieścił 67 tabel, w których umiejętnie zaprezentował wyniki własnych badań naukowych. Ponadto na końcu pracy umieszczono 3 aneksy a mianowicie są to: ankieta anonimowa, kwestionariusz badań świadomości obywatelskiej (aneks nr 1),

przewodnik wywiadu (aneks nr 2) i ankieta badawcza skierowana do organizacji społecznych (aneks nr 3).

Oceniając ogólnie warsztat naukowy mgra Wiesława Marciniaka należy podkreślić bardzo dobrą orientację w zgromadzonych różnorodnych i bogatych pod względem ilościowym materiałach. Porusza się w nich swobodnie i umiejętnie wykorzystuje na potrzeby wykładu. Wskazuje to na solidne przygotowanie Autora do zawodu. Właściwie zostały zredagowane przypisy, w których Doktorant umieścił informacje istotne, lecz nie kwalifikujące się do wykładu głównego. Należy także pochwalić język rozprawy, który jest jej mocną stroną. Autor rozprawy udowodnił, że posiada wiedzę teoretyczną w zakresie dyscypliny naukowej *nauki o polityce i administracji*, a także dyscyplin pokrewnych, oraz potrafi formułować i twórczo rozwiązywać problemy badawcze. Tym samym Doktorant opanował również umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Recenzowaną dysertację doktorską mgra Wiesława Marciniaka przygotowaną pod kierunkiem naukowym prof. nadzw. dr hab. Stanisława Kunikowskiego oceniam pozytywnie. Została ona oparta na wartościowym, różnorodnym i bogatym materiale źródłowym, w tym przede wszystkim na specjalistycznej literaturze przedmiotu (przede wszystkim w języku polskim) oraz na kilkuset ankietach badawczych. Jest ona samodzielnym rozwiązaniem problemu badawczego i wzbogaca oraz porządkuje naszą wiedzę o kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego na przykładzie Włocławka i najbliższego regionu. Tym samym dysertacja, w mojej ocenie, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim w świetle Ustawy z 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 ze zmianami oraz Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zmianami). Dlatego też stawiam wniosek o dopuszczenie mgra Wiesława Marciniaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK

Toruń, 18 lutego 2019 r.